

מכון ירושלים
למחקרי מדיניות
FOR POLICY
RESEARCH

معهد القدس
لبحث السياسات

גילו בה כל אהביה יום אחד לגאווה ברחובות ירושלים

חגי קרנר

JERUSALEM מכון ירושלים
INSTITUTE למחקרי מדיניות
FOR POLICY معهد القدس
RESEARCH لبحث السياسات

גִּילּוֹ בַּה כָּל אֱהָבִיָּה

יום אחד לגאווה ברחובות ירושלים

חגי קרנר

ירושלים, 2025

מכון ירושלים למחקרי מדיניות | פרסום מספר 622

גילוי בה כל אהביה

יום אחד לגאווה ברחובות ירושלים

חגי קרנר

עריכת לשון: שלומית נבון

עיצוב שער: חגי קרנר

צילום תמונת השער: חגי קרנר

לציטוט (APA):

קרנר, ח' (2025). גילוי בה כל אהביה: יום אחד לגאווה ברחובות ירושלים. מכון ירושלים

למחקרי מדיניות.

© 2025, מכון ירושלים למחקרי מדיניות

בית חי אלישר

רח' רד"ק 20, ירושלים 9218604

www.jerusalemstitute.org.il

info@jerusalemstitute.org.il

הקדמה

מכון ירושלים למחקרי מדיניות לא נטה לעסוק דיו, לאורך שנות פעילותו, בסוגיות של מגדר, ולא עסק כלל בסוגיות של זהות מינית. ועדיין, כבכל חברה אחרת, גם בירושלים קיים ציבור ששייך לאוכלוסייה הלהט"בית על גווניה – ציבור שהוא חלק בלתי נפרד מהמרקם העירוני, ולכן ראוי להתייחסות. הציבור הלהט"בי בעיר הוא לא רק זה שזוכה להצהיר על עצמו ככזה, אלא גם זה שבליט ברירה נאלץ להסתיר את זהותו ונדחק "לארון". ההיסטוריה של הקהילה הלהט"בית בירושלים רוויית מאבקים ומתחים, בייחוד על רקע האופי הדתי והשמרני שלה, אך יש בה גם רגעים של תקווה וניצחון.

מצעד הגאווה הוא מהאירועים הבודדים שהופכים את ירושלים למקום שבו לרגע, זהות מינית ומגדרית שאינה הטרונומרטיבית זוכה להכרה במרחב הציבורי. בשונה מהמצעד בתל אביב, שמאופיין בחגיגה קרנבלית המלווה במוזיקה, ריקודים ומשאיות צבעוניות, המצעד בירושלים נושא אופי מחאתי הרבה יותר, כאשר עיקרו צעדה להפגנת גאווה של קהילת הלהט"ב בעיר והבעת סולידריות עמה. במילים אחרות, בעוד שהמצעד בתל אביב חוגג, הרי שמקבילו הירושלמי עדיין מבקש את זכותו להכרה.

החיבור הבא, שאינו מתיימר להיות עיוני בהכרח, מבקש ללוות את הקורא במסע קצר ברחובות העיר ירושלים דרך מצעד הגאווה והסובלנות שנערך השנה, שנת 2025, בסימן עשור להירצחה של שירה בנקי ז"ל. מטרת החיבור לספר על החוויה הלהט"בית בירושלים מנקודת מבט סובייקטיבית של המחבר במהלך אירועי חודש הגאווה, ולנסות לסייע בהבנת רובד אחד, מבין אלו רבדים, של הסיפור הלהט"בי בעיר.

"הוא לא פרובוקטיבי כמו בתל אביב, אין ספק, אבל [...] ירושלים זו עיר הקודש, זה קדוש לדת, זה קדוש ליהודים. יש מקומות שאנחנו לא חייבים ללחוץ על הפצע, יש כל כך הרבה דרכים אחרות, ואם זה מה שקשה בעיר הבירה, בעיר הקודש – בתור יהודייה אני אומרת את זה, כן? – אז למה? למה אנחנו תמיד עושים את הדווקא?" (רננה, אפריל 2025)

"מי בא לפרייד בירושלים בחמישה ביוני?" שאל אחד מחברי קבוצת וואטסאפ של כמה צעירים הומואים ולסביות מכל הארץ, לקראת סוף חודש מאי. רק מעטים שיתפו שהם עתידים להגיע, אחדים הגיבו "מה יש לעשות בפרייד בירושלים?", "להסתכן שיירו בי גם בגלל שאני יהודי וגם בגלל שאני גיי?" ואחרים בתגובה ניסו, כנראה בחוסר הצלחה, לשכנע שהמצעד בירושלים הוא הכי חשוב מבין כל המצעדים ולהסביר שכבר עשור לא היה אירוע אלימות במצעד. במקרה אחר, בערב חגיגת גמר האירוויזיון שערכתי בביתי, חברה לסבית דתייה-לשעבר הסבירה לחברה אחרת שהיא מוכנה ללכת למצעד בתל אביב, אבל את דעתה על המצעד בירושלים אנחנו כבר יודעים ושהיא לא מוכנה ללכת אליו – הוא מפר לדעתה את הגבול, שהיא עודנה מעריכה, בין הקודש הירושלמי לחול התל אביבי.

בשנתיים וחצי האחרונות, ובמסגרת לימודי לתואר שני בסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, שוחחתי עם עשרות להט"בים ירושלמים בהווה ובעבר, וערכתי תצפיות במרחבים להט"ביים בירושלים במטרה לרדת לעומקה של התרבות הלהט"בית והקווירית בעיר.¹

¹ המונח "להט"ב" הוא ראשי תיבות של המילים: לסביות, הומואים, טרנסים וביסקסואלים. מונח זה משתנה לאורך השנים מתוך רצון להכיל מטרייה רחבה ככל שניתן של זהויות מיניות, רומנטיות ומגדריות: להטב"ק, להטבפ"ק (כשאלו כוללים גם זהויות כמו: פאנסקסואלים, א-ג'נדר, א-בינאריים, אינטרסקס, קוויר, קווסטשנינג ועוד). לעיתים נוטים להשתמש במונחים תיאוריים כלליים בבקשה לא

מצאתי שלרבים מהם פרספקטיבות מגוונות וחוויות שונות בעיר, אך מכולן אפשר ללמוד על הדינמיקה המורכבת בין הסובייקט הלהט"בי לבין העיר ירושלים המאופיינת בתמרון בין נראות להסתרה, תחושת שייכות מוגבלת ותחושת נבדלות לוקאלית-ירושלמית. העיר ואזורים מטרופוליטניים, בדימוי התרבותי הלהט"בי, מתוארים כמרחבים אוטופיים ואידיאליים למחייה ביחס לפריפריה.² אולם, האופי הלאומי-דתי של חלקים ניכרים מאוכלוסיית ירושלים יוצר בעבור להט"בים פרקטיקות ייחודיות של שימוש במרחבי העיר. ירושלים מתוארת כעיר לאום סגורה, קנאית, דתית והומופובית אשר מייצרת תחושת ניכור, הדרה ועוינות כלפי חברי הקהילה הלהט"בית ומגבילה את תנועתם לאזורים מסוימים בעיר, ולמרכז העיר באופן ספציפי.³

נוכחות להט"בית במרחב הציבורי נתפסת כאסטרטגיה פרפורמטיבית ופוליטית של התנגדות המובילה לניכוס של המרחב ההטרוסקסואלי, הרחבת גבולות וערעור ההגמוניה המינית.⁴ מנגד, המרחב העירוני מייצר גבולות בין הפרטי לציבורי ומגדיר מרחבים שבהם התנהגויות של זהות מינית "אחרת" נסבלות. כך, המרחב הציבורי הופך למרחב שבו מתקיים משא ומתן מתמיד בין האוכלוסייה הלהט"בית לבין ההגמוניה ההטרוסקסואלית, המדכאה והמדירה. מצעדי גאווה בערים שאינן מטרופוליניות, בשונה מתל אביב, עשויים להיחוו כאירועים שאינם שייכים לעיר – הנראות שלהם

להדיר קבוצות זהות מיניות, רומנטיות או מגדריות ולייצר קטגוריות על לכל הזהויות שאינן נפלות תחת קטגוריית הזהות הנפוצה, סיסג'נדר-הטרוסקסואלי. מונחים כאלה הם "הקהילה הגאה" (מונח כוללני הקושר בין פרטים על בסיס מצב או מעמד חברתי משותף) או "קווירים" (מונח שאומץ בגאווה לאחר שהיה בשימוש ככינוי גנאי לאלו שהזהות המינית או המגדרית שלהם שונה מנורמה). אעשה שימוש לסירוגין במונחים להט"ב(ים), קוויר(ים), והקהילה הגאה או הקהילה הלהט"בית כאשר, לרוב, הם מתייחסים לאותה קטגוריות על של קבוצות זהויות מיניות ומגדריות.

² גילי הרטל. 2017. "פריפריה קווירית בישראל." *תיאוריה וביקורת* 49: עמ' 95.

³ טובי פנסטר ואיתי מנור. 2010. "אזרחות עירונית הומו-לסבית במרחב התל אביבי והירושלמי".

סוציולוגיה ישראלית יב(1): עמ' 14, 25.

⁴ שם, עמ' 10–11.

מוגבלת והם מתוחמים במקום ובזמן בתוך הגבולות והמגבלות שמייצרת העיר.⁵ מצעד הגאווה בירושלים הוא אירוע כזה, בועה בזמן ובמקום. הוא מתקיים אחת לשנה למשך מספר שעות, במרחב מתוחם ונוח באופן יחסי מבחינת אופי האוכלוסייה והשפעתו על המשך התפקוד העירוני מתקבלת על הדעת. כך, במסגרת המשא ומתן עם העיר, הוא מכונן מרחב להט"בי זמני שתכליתו לסמל ולדמיין אפשרות להמשך קיום להט"בי עתידי בעיר.⁶

בחיבור זה אני מציע להסתכל על אירועי חודש הגאווה בירושלים כאירועים שיוצאים מן הכלל ולכן עשויים לספר על הכלל. יחד עם פרספקטיבה ממושכת על התרבות הלהט"בית בירושלים ובאמצעות עבודת שדה מתוחמת בזמן ועיבוד מורחב של יומן שדה שאציג ונערכו בחודש יוני 2025 בירושלים, אבקש להוסיף נקודת מבט, אולי מוכרת פחות לקהלים מסוימים שייקלעו לקריאת הטקסט הזה, על התרבות הלהט"בית והקווירית בירושלים. דרך סיפור גדוש בפרטים אתאר מרכיבים סובייקטיביים, חברתיים-קהילתיים, פוליטיים, סמליים, היסטוריים ומרחביים של הלהט"ביות הירושלמית כפי שאלה נשזרים בנוף הירושלמי במהלך חודש הגאווה.

חודש הגאווה מצוין מדי שנה במהלך חודש יוני, במדינות שונות בעולם, ובמסגרתו נערכים מצעדי הגאווה ברחבי העולם ובישראל. רבים מהצועדים, בעודם מיוזעים ומברכים על כל משב רוח קל, תוהים ומתלוננים על בחירת אחד מהחודשים החמים בשנה כמועד לקיום המצעד. אולם, מאחורי הבחירה במועד זה עומד אירוע דגל בתרבות הלהט"בית שאירע לפני 56 שנים. מצעדי הגאווה החלו בתגובה לנקודת מפנה בתולדות המאבק לזכויות להט"ב, הלוא היא "מהומות סטונוול" (Stonewall riots), שפרצו בשכונת גריניץ' וילג' במערב מנהטן, ניו יורק. גורמי אכיפה עירוניים פשטו על

⁵ גילי הרטל, עדי מורנו ויוסי דוד. 2023. "צועדות אל עבר העתיד: טמפורליות קווירית ומצעדי גאווה בעיר ישראלית". *קריאות ישראליות 3*: עמ' 138–139, 166.

⁶ שם.

בר להט"בי בשם "פונדק סטונוול" (Stonewall Inn) ב-28 ביוני 1969, ככל הנראה אך ורק בשל התכנסות של הומוסקסואלים וטרנס*⁷ במקום. אך בניגוד לפעמים אחרות, הפעם החליטו לקוחות הבר להתנגד להתעמרות החוזרת ונשנית של המשטרה בהם ולהתעמת עימה באלימות. התקוממות זו הייתה הפעם הראשונה שבה להט"בים התנגדו להתעמרות השלטונית ולאפליה על רקע זהות מינית או מגדרית, שהובילה למאבק מאורגן ומתמשך. אירועים אלו הפכו לסמל בעבור הקהילה הגאה והניעו את קיום מצעדי הגאווה הראשונים שהתקיימו בשנה שלאחר מכן, ביוני 1970, בערים שונות בארה"ב ואחר כך גם במדינות נוספות.⁸

המצעד הראשון בירושלים התקיים בשנת 2002 ביוזמת הבית הפתוח בירושלים לגאווה ולסובלנות – ארגון להט"בי שפועל בעיר כמרכז קהילתי וכמרחב בטוח עבור הקהילה הגאה. באספה לקראת קיום המצעד הראשון אמר מנכ"ל הבית הפתוח דאז, חגי אלעד: "אנחנו רוצים לערוך מצעד לא בועתי, אלא מצעד רלוונטי [...] לא מצעד פרובוקטיבי [...] מצעד פתוח, מזמין, עם משפחות וחברים, עם מקום לכל מי שמאמין שיש עתיד לירושלים, [...] את האפשרות להשתתף במצעד [...] אנחנו חייבים לכל האנשים שחוששים, [...] המצעד הוא בראש ובראשונה עבורם".⁹ כבר מהשנה הראשונה סירבה עיריית ירושלים להעניק תמיכה תקציבית למצעד, מה שגרר עתירות חוזרות לבג"ץ מצד הבית הפתוח כנגד העירייה והמשטרה. מראשיתו, נתפס המצעד

⁷ שימוש בכוכבית (באנגלית: Trans+) היא דרך התייחסות מקובלת לכלול גם אנשים שאולי אינם טרנסג'נדרים באופן קטגורי, אך עשויים להיות בעלי חוויות הקשורות לקהילה הטרנסג'נדרית, כגון אנשים המטילים ספק במגדרם, קרוס-דרסרים/טרנסווסטייט, אמני דראג ואנשים סיסג'נדרים מהקהילה הטרנסג'נדרית.

⁸ Madelaine Adelman. 2014. "Sex and the City: The Politics of Gay Pride in Jerusalem." In ⁸ Madelaine Adelman and Miriam Fendius Elman (Eds.), *Jerusalem: Conflict and Cooperation in a Contested City*. New York: Syracuse University Press, p. 238

דירקטור. 2019. "עיר גאה: על תכנון להט"בי ומרחבים קוויריים." *אדריכלות נוף* 73: עמ' 43.

⁹ חגי אלעד. 2008. "בירושלים, מהמסלול של מצעד הגאווה רואים חומות". בתוך: ישראל כ"ץ, זאב דגני ותמר גרוס (עורכים), *אי-כאן: שפה, זהות, מקום*. בני ברק: הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 257.

כביטוי זר ונוגד את אופייה השמרני של העיר – כמחאה פרובוקטיבית שמגיעה מערים פרוגרסיביות כמו תל אביב. אך הבית הפתוח ביקש לבססו כאירוע שצמח מתוך החברה הירושלמית עצמה, כמענה לצורך חברתי ממשי.¹⁰

ההתנגדות למצעד הייתה חריפה ורחבת היקף, במיוחד בקרב הציבורים הדתיים בעיר – הציבור החרדי ומנהיגים מקהילות נוצריות ומוסלמיות. ראש העירייה דאז, אורי לופוליאנסקי, אף התבטא בחריפות נגד המצעד ב־2005 והצהיר: "לעלות להר הבית עם ראש של חזיר ולעשות את מצעד הגאווה זו אותה התססה" וחברי כנסת אחרים צוטטו: "אם לאדם יש בעיה נפשית או סטייה כלשהי, זה לא אומר שהוא צריך להתגאות בה", "מצעד הזהומה צועד בחוצות בירת העם היהודי, וכל מי שנפש יהודית בקרבו ראוי שיבכה. [...]. באה קבוצת אנשים ומטרידה את עם ישראל במצעדי זימה".¹¹

באותה שנה התרחש פיגוע הדקירה הראשון במצעד הגאווה בירושלים. ישי שליסל, בחור חרדי משולהב ומוסת מביתר עילית, התפרץ לעבר המשתתפים ודקר שלושה מהם. המחאות האלימות והעתירות לבתי המשפט המשיכו גם בשנים הבאות, אך בג"ץ אפשר את המשך קיום המצעד. ב־2015, לאחר תקופה שבה האלימות פחתה, התרחש פיגוע מזעזע נוסף: כחודש לאחר ששוחרר מהכלא, דקר שליסל שוב - והפעם גם רצח - את הנערה שירה בנקי בת ה־15 ופצע חמישה נוספים. מצעד הגאווה שנערך בשנה העוקבת הוקדש לזכרה של שירה והפך למצעד הגאווה הגדול ביותר שידעו רחובות העיר, בהשתתפות חסרת תקדים גם של מי שאינם נמנים עם הקהילה.¹² בשנת 2025 מצעד הגאווה והסובלנות בירושלים צעד בפעם העשרים ושלוש בסימן עשור

¹⁰ גילי הרטל. 2023, 31 במאי. "מצעד הגאווה בירושלים כמשל". *במברת האדם: אנתרופולוגיה בישראל* ובעולם. https://behevrat-haadam.org/gili_hartal_jerusalem_lgbtq.

¹¹ אלעד. *בירושלים, מהמסלול של מצעד הגאווה רואים חומות*, עמ' 266; גוני נוי. 2012, 31 ביולי. "עשור למצעד הגאווה בירושלים: כרוניקה של מאבק". *מערב nrg*. <https://www.makorishon.co.il/nrg/online/54/ART2/391/132.html>

¹² הרטל. *מצעד הגאווה בירושלים כמשל*.

להירצחה של שירה בנקי ז"ל, עשור שבו לא פסקו הקריאות לאלימות כנגד משתתפי מצעד הגאווה והסובלנות בירושלים, דגלי גאווה נתלשו מבתי פרטיים ברחבי העיר או נשרפו בהפגנות על ידי נערים בכיכר ציון ובפארקים עירוניים ולהט"בים הותקפו באלימות באזור התחנה המרכזית.¹³

כשלושה שבועות לפני חודש הגאווה ומצעד הגאווה בירושלים, הבית הפתוח החל במבצע מכירת דגלי גאווה לחלוקה בנקודות איסוף שונות בעיר - מרכז העיר, קטמון, קריית יובל, רחביה ובית הכרם. דגל הגאווה אינו רק ביטוי של כוח ומאבק אלא מסמל עבור המתבונן הלהט"בי, ולו במבט רגעי, שיש לו מקום בעיר כמו ירושלים.¹⁴ בלי הרבה מחשבה הזמנתי את הדגל במחיר סמלי אחרי מספר שנים שלא נתלה דגל גאווה במרפסת דירתי בירושלים (כנראה בעיקר מעצלנות). בסוף יום עבודה אחד בתחילת יוני, מיד לאחר חג השבועות, הלכתי לאסוף את הדגל מבית הקפה, נקודת האיסוף שבחרתי ברחביה הקרובה למכון ירושלים. אני ניגש בנימוס רב לבעל המקום ואומר: "שלום, מה נשמע? הזמנתי דגל, מסיים בטון שמלווה בספק סימן שאלה מתוח, מבלי לציין איזה דגל בדיוק ואחרי רגע משלים בחצי רמז "מהבית הפתוח". בעל המקום מיד עונה לי "בטח" ומבקש לראות קבלה. כשלבעל המקום לא ברור לחלוטין מהו התהליך הבירוקרטי הכרוך במסירת הדגל, הוא אומר "אני לא כל כך עושה את זה". לא בטוח שהבנתי למה התכוון, אבל בתגובה מלמלתי לעצמי בלחש "אני הראשון שהזמין?" והרהרתי במוחי האם ייתכן שאני גם היחיד.

¹³ לירן תמרי. 2023, 2 ביוני. "ליל שנאה בירושלים: צעירים ונערים שרפו דגלי גאווה, להט"בים הותקפו". *Ynet*. <https://www.ynet.co.il/news/article/sjb7nu8i2>; יהל פרג'. 2023, 30 במאי. "לקראת חודש הגאווה: איומים והסתה בקבוצות הווסטסאפ של להב"ה; דגל גאווה הוצת במצפה רמון". *דבר*. <https://www.davar1.co.il/435766>; מירב שלמה מלמד. 2022, 28 בנובמבר. "תלשת, תרמת: הטריק החדש של הקהילה הגאה בירושלים נגד ההומופובים". *מיינט ירושלים*. https://jerusalem.mynet.co.il/local_news/article/sk8ea1bdo

¹⁴ Gilly Hartal. 2016. "The Politics of Holding: Home and LGBT Visibility in Contested Jerusalem." *Gender, Place and Culture* 23(8): pp.1199-1200

מתהלך עם דגל גאווה ארוז בשקית צלופן שקופה במורד רחוב עזה, לא יכול שלא להיות מודע למעשיי, וחושב לעצמי - אחרי הדהוד של הרבה קולות ששמעתי במהלך השנתיים האחרונות - האם זו טעות ללכת ככה בציבור? מתלבט בעת ההליכה האם עדיף להכניס אותו לתיק ונאבק שלא להיכנע לנוחות. לאורך הרחוב מתנוססים דגלי ישראל שנתלו לכבוד יום העצמאות לצד דגלים עם סמל העיר, שנותרו ממצעד הדגלים לציון יום ירושלים. כבכל בוקר של מצעד הגאווה, ובהתאם לפסיקת בית המשפט המחוזי בירושלים משנת 2005,¹⁵ גם השנה, אני מעריך שבחלק מהתרנים, לפחות ברחובות קרן היסוד וקינג ג'ורג', ייתלו מספר דגלי גאווה סמליים שיורדו בסוף היום עם החרשת המולת הצועדים - כאילו שעם שקיעת השמש שוקעת גם הגאווה ועם החושך חוזרת הבושה לעיר. כך, בכל שנה מחדש, בעלי הכוח והדעה על עיצוב המרחב העירוני יכתיבו בפעולה פשוטה וסמלית זו את מקומו ואת גבולותיו של הציבור הלהט"בי בירושלים. זו מחשבה שמיד מעוררת תרעומת: למה בעיר הבירה של ישראל דגלי הגאווה צובעים את הרחובות למספר שעות בלבד ובאזור תחום כל כך, כשבועיים אחרות הם נתלים לכל אורך חודש הגאווה, בגאווה אמיתית. שאלה שלכאורה יש לה תשובה פשוטה בקונטקסט המקומי, אבל עתידה להישאל שוב ושוב, בכל שנה ושנה.

לקראת ההגעה לביתי, אני עובר ליד תחנת אוטובוס וזוכה למבט לא ברור של בחורה צעירה בחצאית שממתינה לאוטובוס. אני תוהה האם הבחינה בדגל הארוז שבקושי אפשר לשים לב אליו, אך צבעיו הזועקים מבעד לניילון לא מותירים הרבה מקום לדמיון, או שמא היא רק מביטה בשערי הפרוע שהתבדר ברוח במהלך הירידה לעבר עמק המצלבה. בעודי מביט על הבניין ומדמיין את המקום שבו אתלה את הדגל, אני שם לב שדגל גאווה שהתנפנף מדירה אחרת במשך תקופה ארוכה כבר לא שם, אף על פי שדייריה לא התחלפו כבר כמה שנים. כשפתחתי את האריזה בבית גיליתי דגל

¹⁵ עת"מ (ירושלים) 526/05 הבית הפתוח בירושלים לגאווה ולסובלנות נ' עיריית ירושלים ואח', פסק דין (26.6.2005).

גדול פי כמה מהצפוי, גודל שמעורר הפתעה וגם, במידת מה, חרטה (אפילו ביחס למי שכתב בהתרגשות וגאווה את השורות מעלה). החלטתי לדחות את ההחלטה האם לתלות אותו או לא למועד מאוחר יותר.

מצעד הגאווה והסובלנות

הבטתי מצידו השני של הרחוב על הדגל שערב קודם לכן תליתי בכל זאת במרפסת, תוך שאני סוקר את העוברים ברחוב ומוודא שלא יהיה מי שיעיר הערות. באותו בוקר אני כבר מבוהל פחות מגודלו: מידותיו מדויקות בעיניי. בתחנת האוטובוס מופיעה הודעה בשלט אלקטרוני: "עקב מצעד הגאווה, ייתכנו עיכובים". בהתאם לכתוב בהודעה, אכן האוטובוס לא הזדרז להגיע והליכה נמצאה כאפשרות היעילה והטובה ביותר להגיע לאזור המצעד. הדרך לכיוון רחוב קרן היסוד, שבו יצעדו הצועדים בעוד כשעתיים, התחילה להיצבע בצבעי הקשת: בית קפה מקומי תלה דגל גאווה בסמוך לדלת הכניסה, מודעה שמזמינה את עוברי האורח למסיבת "אֶפְטֶר" נתלתה בתחנת האוטובוס בצומת הרחובות עזה ורד"ק וצועדים מקושטים ולבושי בגדים צבעוניים, חבושי כובעים כנגד השמש הקופחת ומדיפים ריחות של קרם הגנה, שמו פעמיהם אל גן הפעמון. בדרכם פגשו ככל הנראה גם כמה דרדקים מלווים בהוריהם, שמכרו מיץ תפוזים קר במחיר סמלי כדי להרוות את צמא הצועדים.

כצפוי, לקראת המצעד דגלי גאווה נתלו ברחובות קרן היסוד וקינג ג'ורג' (ראו תמונה 1). נוסף אליהם נתלו לאורך הרחוב, על ידי 'מטה משפחות החטופים והנעדרים', שלטים בצבעי הקשת, כשבחלקם הצהוב שהורחב נכתב "לכולם מגיע חופש" – מבקשים מהצועדים לא לשכוח לרגע שבזמן המצעד חטופים ישראלים נמצאים במנהרות החמאס ושהגאווה לא תהיה מלאה בלעדיהם. בכל הכניסות לצמתים הוצבו

שורות מחסומים ושערים וכך גם ברחובות שכונת טלביה הסמוכה. בכל צומת הוצבו לפחות שתי שורות של מחסומי ברזל ושומרי מג"ב צעירים, יחד עם שוטרי משטרת ישראל, משגיחים בקפדנות על הכניסות. גם בכל כניסה לבניין ברחוב הראשי עומדים חייל או שניים. כאלפיים שוטרים אבטחו את מצעד הגאווה באותו יום,¹⁶ או כמו שאמר בפליאה אחד מהשומרים לחברו: "זה הזיה שיש כל כך הרבה, אחי". הכניסות הראשיות למצעד נחסמו בשתי משאיות גדולות שחנו לרוחב הכביש לצד ניידות משטרה ומג"ב וניידות טיפול נמרץ של מגן דוד אדום ומעל כולם – מסוק חג בשמיים והשמיע את רחשו למרחקים. בשורת כניסות מגודרות שוטרים בדקו את תיקי הנכנסים למתחם וסדרנים לבושי חולצות ורודות התנדבו לסמן את הנכנסים בצמיד נייר, ורוד גם הוא.

תמונה 1. דגלי גאווה ברחוב קרן היסוד
מספר שעות לפני תחילת המצעד. צילם:
חגי קרנר.

¹⁶ עידן יוסף-ימין. "מצעד הגאווה בירושלים 2025: מפת חסימות הכבישים". *Mako*.
<https://www.mako.co.il/pride-news/Article-4a45937b0ae3791027.htm>

גן הפעמון התמלא בכמה מאות אם לא אלפי אנשים בכל הגילים, מתינוקות ועד קשישים. אנשים עטופים ואוחזים בדגלים מסוגים שונים שהתנופפו בבריזה הנעימה ששטפה את המרחב – דגלים בצבעי קשת, דגלים דומים עם סימן מגן דוד במרכזם, דגלים שמסמנים תתיקהילות באוכלוסייה הלהט"בית והקווירית: ביסקסואלים, טרנס*, לסביות, אי־בינאריזם, אי־מיניים ועוד ועוד. מלובשי גופיות, מכנסיים קצרים או חצאיות קצרות ותכשיטים נועזים, ועד לובשי חליפות ולובשות חולצות רחבות, חצאיות ארוכות וכיסויי ראש, כולם התאספו בלב המתחם ובחלקים המוצלים שבשוליו. באזור המדושא של הגן התיישבו חבורות צעירים ונוער ומשפחות עם ילדים ופעוטות בעגלות.

במרכז הועמדה במה שם נאמו נואמים נבחרים, שהכריזו על תחילת הצעידה בחמש אחר הצהריים. בהם היה גם ראש האופוזיציה, המסמל במידה כזו או אחרת את העובדה שלהט"ביות הינה, עדיין, עניין אופוזיציוני ולא קונצנזואלי. ברחבה מוגבהת עמדה קבוצת שוטרים ובהם שוטר טרנסג'נדר, שאליו ניגשו לשיחה קצרה מספר משתתפים. מסביב למתחם עשרות דוכנים של ארגונים ועמותות, עמדה להעלאת מודעות למיניות בריאה שמספקת בדיקות עגבת ו־HIV בחינם וגם דוכני מרצ'נדייזינג של פריטים להתקשטות לקראת הצעדה. דוכן מבוקש של להט"בים דתיים מכר כיפות סרוגות בצבעי קשת ובצבעי הדגל הביסקסואלי, סיכות וסטיקרים שמבקשים לגשר על מה שעשוי להיתפס בציבור הרחב כסתירה בין דת למשיכה חד־מינית: "אוהב בנים, אוהב את הקדוש ברוך הוא", "השם יתברך תמיד אוהב אותי", "ואהבת לרעך כמוך" ועוד (ראו תמונה 2). מאוחר יותר היה אפשר לזהות עשרות עד מאות צועדים וצועדות אחרים, חובשי כיפה ולובשי ציציות או חצאיות, שעברו דרך אותו דוכן.

תמונה 2. דוכן של ארגון 'חברותא', עמותה של להט"בים הנמצאים על הרצף הדתי. צילם: חגי קרנר.

הצעדה יצאה לכיוון צפון גן הפעמון, חולפת על פני העתק של הליברטיבל, 'פעמון הדרור' האמריקאי שמוצב בפילדלפיה והפך לסמלה של התנועה לביטול העבדות בארצות הברית, בהשראת פואמה של ויליאם לואיס גאריסון.¹⁷ הצועדים הצטופפו ביציאה הצרה מהגן עד שהשתחררו לאוויר המרחב הגדול של רחוב קרן היסוד. הצעדה עברה דרך הפגנת נגד, לא משמעותית ושבקושי היה אפשר להבחין בה, של פעילים המתמידים בכל שנה להנכיח בגן בלומפילד הסמוך את התנגדותם לחגיגת האהבה והגאווה של הקהילה הלהט"בית.

Abolition and the Liberty Bell. 2021, February 15. Museum of the Bible.¹⁷
<https://www.museumofthebible.org/book-minute/abolition-and-the-liberty-bell>.

זוגות אוחזי ידיים – נשים עם נשים, גברים עם גברים וגברים עם נשים, בני נוער, צעירים, נשים בהריון, מחילונים ועד דתיים וגם מספר בודד של חרדים, גברים עם ילדים על כתפיהם, משפחות עם עגלות שנתקעות ברגלי הצועדים ומתנצלות וחברי כנסת מהמרכז והשמאל הפוליטי, כולם צועדים יחד בגאווה, בין גללי סוסי הפרשים שנמרחו על הכביש, מתמלאים בתקווה ושמחים לראות שאינם לבד בעולם. יש להם שותפים רבים לערכים ולזהות (ראו תמונה 3). בד בבד, חושבים גם על אלו שלא נמצאים יחד איתם ולמענם הם צועדים: מי מהם שעדיין "בארון" ומי שמתו, נרצחו או התאבדו ממצוקה על רקע זהותם המינית או המגדרית.

תמונה 3. צועדות מחזיקות ידיים במצעד הגאווה ואוחזות בדגל ישראל צבעוני. צילם: חגי קרנר.

קבוצת נגני כלי נשיפה ותופים ניגנה מוזיקת ג'אז מארשית האופיינית לאירועי מרדי גרא, אירועים שקיבלו משמעויות קהילתיות כאשר בעיר סידיני באוסטרליה הפכו להפגנה למען זכויות הקהילה ההומוסקסואלית כבר בשנות ה-70. הלהקה אספה סביבה צועדים רבים שעצרו לשמע המוזיקה השמחה. בין שלטי המחאה נראו גם שלטים עם תמונות של חטופים ואנשים רבים שענדו סיכות סרט צהוב. "עולם חדש וטוב אני אתן לך", שרה בהמשך הדרך קבוצה אחרת של "איגי", ארגון נוער גאה, לזכרה של שירה בנקי – "שיר לשירה", שבוצע עד לאחרונה על ידי הזמרת קורין אלאל, לסבית בעצמה, שנפטרה מסרטן הבלב חצי שנה לפני המצעד. הצעירים המזמרים שרו בקול רם, החזיקו עלונים עם מילות השיר וקיוו יחד לעתיד טוב יותר לשאר בני הנוער שצועדים במצעד (ראו תמונה 4).

תמונה 4. קבוצת צעירים שרה את השיר "שיר לשירה" לזכרה של שירה בנקי כשברקע תמונות של שרים בממשלה. צילם: חגי קרנר.

לצד הקבוצה השרה התהלכה קבוצה אחרת, אוחזת שלטים עם תמונות מגחיות מעט של שרי ממשלה – אחד שהצהיר באוזניי בפאנל בחירות, שנערך בבית ספרי לפני עשור, שהוא "הומופוב גאה" ושני שבטוח שלו ניתנה הסמכות להגדיר את הטבעיות של התא המשפחתי¹⁸ – כאילו מאופרים בצללית ושפתון ורודים וחבושי כיפה ורודה. מאוחר יותר הסתבר שתמונות וחפצים שביקרו וטענו נגד השר לביטחון לאומי, עותר קבוע נגד קיום מצעדי הגאווה בירושלים ומוביל "מצעד הבהמות",¹⁹ עוררו את זעמם של השוטרים (וכנראה גם של הפיקוד הבכיר) שביקשו להחרים בתואנה שהמצעד אינו אירוע פוליטי.²⁰

בפינת רחוב וושינגטון התקבצו עשרות צועדים סביב פינת ההנצחה לשירה בנקי. הפינה, שרק שעתיים קודם לכן הייתה שלט בד עם תמונתה והכיתוב "זוכרים וזוכרות את שירה בנקי ז"ל", לצד ציטוט של שפינוזה "מוטב ללמד את הטוב מאשר לגנות את הרע", עמוסה עכשיו בפרחים וזרים שהונחו על ידי הצועדים שעברו במקום והצטיידו בהם מבעוד מועד. לאותה פינה הגיעו, ובפעם הראשונה במצעד הגאווה בירושלים, הנשיא יצחק הרצוג ומיכל רעייתו, מלווים במספר אנשי אבטחה להניח זר מטעמו בפינת ההנצחה. הנשיא נשא מספר מילים לערוצי התקשורת כשלצידם הוריה של שירה בנקי, אורי ומיקה, שהפכו את מורשת בתם למפעל חיהם. ההתלחשויות של הסובבים היו מגוונות: חלקם תהו מי נמצא מאחורי קהל האנשים, אחרים הבינו במי מדובר והשמיעו דברי ביקורת: "רק עכשיו הוא בא?", "יעשה את שלו למצלמות וילך?"

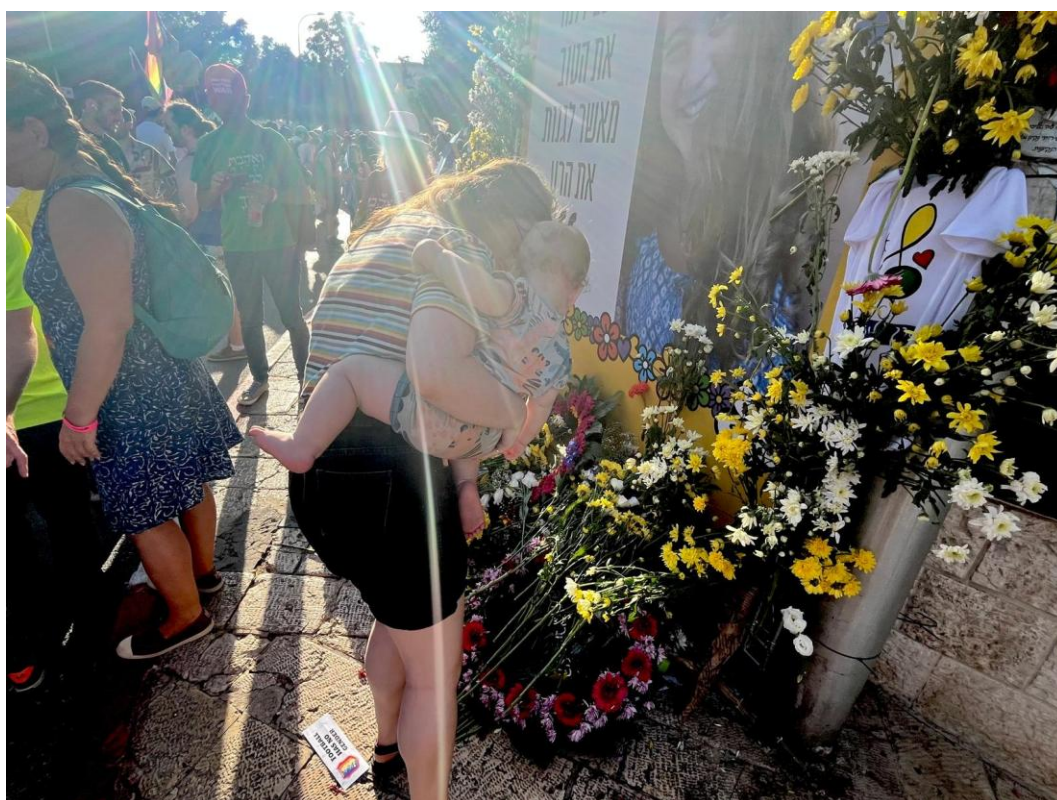
¹⁸ מורן אזולאי. 10 בספטמבר. "הנציג החדש בליכוד נגד מצעדי גאווה: "פסול לגמרי". *Ynet*. <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5461019,00.html>

¹⁹ "מצעד הבהמות" הוא שם שניתן לשורת הפגנות שנערכו בירושלים על ידי קבוצות מהימין הקיצוני ותושבים חרדים שכללו צעידה עם בעלי חיים כמו חמורים, עיזים וכלבים ברחובות העיר. המצעדים נערכו כמחאה פרובוקטיבית נגד מצעד הגאווה והסובלנות, והפכו לסמל לעוינות החריפה שמביעים זרמים קיצוניים בציבור הדתי והימני כלפי הקהילה הגאה.

²⁰ עידן בלומהוף ולירן תמרי. 5 ביוני. "עימותים אלימים במצעד הגאווה בי-ם: הניפו שלטים, סומנו בלייזר – ונעצרו". *Ynet*. <https://www.ynet.co.il/news/article/h1ezqzyle>

ואחרים גם שיבחו והתרשמו לחיוב שהגיע לאירוע שנוי במחלוקת להפגין נוכחות גם אם רק לזמן קצר. בסיום ההצהרה פילסו המאבטחים את דרכם של הנשיא ורעייתו דרך הצועדים כדי להגיע לשיירת הרכבים, שבאמצעותה יצאו מהמתחם הסגור.

אחריהם הגיעה קבוצה של חברי קהילת "כל הנשמה" הירושלמית להניח זרים, תוך כדי שירת פסוקים מספר תהילים "לְמַעַן אֲחִי וְרַעֲי אֲדַבֶּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ, לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹקֵינוּ אֲבַקֶּשׁה טוֹב לָךְ" בלחנו של הרב שלמה קרליבך. מיד לאחר מכן אמרו קדיש והמשיכו בדרכם. רבים המשיכו לבוא להניח עוד ועוד פרחים וזרים, בהם גם אם, אב ובנם בן השנה וחודשיים שכבר מתמיד להגיע בפעם השנייה ברציפות למצעד הגאווה והסובלנות בירושלים (ראו תמונה 5).

תמונה 5. אם ובנה מניחים פרחי בפינת ההנצחה לשירה בנקי ז"ל בפינת רחוב וושינגטון. צילם: חגי קרנר.

הצעדה המשיכה דרך כיכר פריז לכיוון רחוב קינג ג'ורג', כשקבוצות קוראות סיסמאות שונות כמו "ההומופוביה מתחילה במסדרונות הממשלה" (סיסמה שחוזרת בכל שנה) וגם כמה סיסמאות משעשעות שלא שמעתי לפני כן, כמו "ארץ זבת חלב – ולהט"ב!" ממרפסות הבתים דיירים נופפו לשלום לעבר הצועדים וחילקו נשיקות באוויר. במרפסת אחרת ברחוב הלל שאליו פנה המצעד, קבוצה של צעירים השמיעה מוזיקת פופ חזקה וליוותה את הצועדים שעברו תחתיה בריקוד. קבוצה גדולה וחוזרת מדי שנה, "הגוש נגד הכיבוש", הובלה על ידי צעירה עם מגפון כשהצועדים מאחוריה הכו בתופים, החזיקו שלטים והכריזו שאין גאווה בכיבוש והביעו מחאה על פינקווישנג,²¹ המצב ההומניטרי החמור בעזה ועשרות אלפי ההרוגים במלחמה. בפתאומיות הגיחו שוטרים סמויים ומיד אחריהם שוטרים במדים, ניסו להחרים באלימות שלט גדול שהוחזק על ידי כמה מפגינים ועצרו את אחד הפעילים תוך כדי קריאות "בושה!" של האחרים.

הצעדה תועלה לגן העצמאות מיד לפני "כיכר החתולות" בסוף רחוב הלל. בגן העצמאות ייערך אירוע הסיום של המצעד בליווי הופעות של אומנים שונים ונאומים (ראו תמונה 6). גן העצמאות בירושלים, כמו זה שבתל אביב, נודע החל משנות ה-70 כמקום למפגשים אינטימיים בין גברים בשעות הלילה המאוחרות, בייחוד בעבור כאלה שהסתירו או נאלצו להסתיר את זהותם בקהילתם. בספרם של פינק ופרס "Independence Park: The Lives of Gay Men in Israel" גן העצמאות מתואר כמקום שאפשר בעבור גברים הומוסקסואליים, באופן די סימבולי, אוטואמנציפציה –

²¹ פינקווישנג (pinkwashing) הוא ביטוי המשמש לתיאור אסטרטגיות שיווקיות ופוליטיות שמטרתן לקדם מדינות או ישויות באמצעות הצגתן כידידותיות ללהט"ב, על מנת להיתפס כמתקדמות וסובלניות. במקרה הזה, הקבוצה מוחה על השימוש הציני של מדינת ישראל בהצגת יחסה ללהט"ב כסובלנית, נאורה וליברלית, בייחוד ביחס למדינות אחרות במזרח התיכון, כדי להצדיק פשעי מלחמה נגד הפלסטינים ולהצדיק את הכיבוש.

שחרור עצמי, ובכך הפך למוסד מרכזי בתרבות ההומואית הישראלית.²² עם שיקום הגן בשנים האחרונות, הצבת תאורה והקמת מוזיאון הסובלנות בסמוך לו, המפגשים של חברי הקהילה ההומוסקסואלית כבר מתאפשרים פחות, ואלו שנזקקים להם נדחקים לאזורים נסתרים אחרים בעיר. באופן אירוני, גן העצמאות הופך עם הזמן ממרחב שאפשר וסימל מידה מסוימת של חופש ובריחה להומוסקסואלים למקום עוין ללהט"בים. בראיונות שקיימתי עם הומואים ולסביות מירושלים, גן העצמאות התגלה כמקום שבו הומואים עשויים לחוות אלימות מילולית או פיזית בשעות הלילה:

"זה קרה שלוש פעמים ואפילו פעם אחת זה היה פיזי [...] הם צעקו
"מה אתה הומו?!" וברחתי, לא עניתי להם אף פעם. זה מאוד ערער אותי
ואפילו היום אני לא הולך כמו שהייתי הולך אז. [...] פעם הייתי עם
חברה לסבית והיא ממש רבה איתם, הם כמעט הלכו מכות, אבל אני
אמרתי לה "בואי נלך", אני גררתי אותה. [...] פעם אחרת, הייתי לבד
וממש רדפו אחרי ודחפו אותי בגן העצמאות. [...] בשבוע שאחרי
לקחתי מוניות בחזור ולא הייתי חוזר לבד הביתה, עד היום אני לא חוזר
לבד ... אני תמיד מנסה להימנע ואני לא הולך לגן העצמאות בלילה."
(איתמר, מאי 2025)

ולסביות חוו הטרדות מיניות והצקות:

"הייתה פעם אחת שהייתי אז עם האקס שלי (גבר-טרנס) בדייט ראשון
בגן העצמאות והתנשקנו והגיע איזה בחור שפשוט התחיל להגיד לנו
– "היי ... מה אתן עושות אחת עם השנייה" – ואומר דברים מאוד

Yossi David, Gilly Hartal and Lital Pascar. 2018. "The Right to Jerusalem: The Danger of ²² Queer Safe Spaces." *borderlands* 17(1): pp. 6-7; Amir Sumka'i Fink and Jacob Press. 1999. *Independence Park: The Lives of Gay Men in Israel*. Stanford: Stanford University Press

פורנוגרפיים. הוא פשוט ראה פורנו מול העיניים שלו וזה היה מאוד מאיים. צעקתי עליו, אמרתי לו שאנחנו נלך למשטרה או משהו כזה או שסתם אמרתי לו שיעוף משם." (הדר, ינואר 2025)

תמונה 6. אירוע הסיום של מצעד הגאווה בגן העצמאות. צילם: חגי קרנר.

בכניסה לגן העצמאות אישה צעירה חילקה הזמנה ל" Pride After Party" בוידאו פאב, הגייבר היחיד בעיר ירושלים. זו מסיבה אחת מבין כשלוש מסיבות שהתקיימו אחרי המצעד. בעוד שרבים התיישבו על הדשא במעלה הגבעה, בני נוער נצמדו לקדמת הבמה כדי להריע ולהעריך מקרוב זמרים פופולריים שהגיעו לשיר באירוע ולשמח את החוגגים. זוגות גברים וזוגות נשים התיישבו מחובקים, מחממים זה את זה אחרי שהשמש כבר שקעה והקור האופייני לירושלים גם בקיץ סימר את שערותיהם של אלו שלא באו מוכנים מראש עם בגד מחמם לשעות הערב – מצב מיוחד, שבו לזמן

קצוב וחריג הם יכלו לחבוק את יקיריהם ללא חשש שיקבלו הערות, הטרדות או חלילה יחוו אלימות מילולית או פיזית.

בין הנואמים, שהתעקשו על שייכות הקהילה הלהט"בית גם לעיר ירושלים כלכל מקום אחר, נמנו: אורי בנקי, שהזכיר את הערכים שהובילו את בתו לצעוד עם חבריה בני ה-15 במצעד וביקש בשם ארגונו "דרך שירה בנקי" לעודד פעילות חברתית וחינוכית לסובלנות, שיח מתון וקבלת האחר; פעילה טרנסית ירושלמית, שקראה לקהל לא להתבייש בהיותו "קוקסינליות", "מתרוממים" או "דייקיות"; נציגת מטה משפחות החטופים; ונציגי הבית הפתוח בירושלים. כולם, הנואמים והמופיעים, לוו בתרגום לשפת הסימנים. האירוע הסתיים בהופעה של מלכת דראג ואט אט המתחם החל להתרוקן מהצועדים העייפים. ביציאה ממנו עברו הצועדים מספר שערים מאובטחים על ידי שוטרים וחיילים ששמרו על המתחם במשך כל האירוע.

מסיבת להט"ב-קוויר בתיאטרון הקרון

הדרך למסיבה של הליין הקווירי-ירושלמי החדש, יורשו הרוחני של ליין "טיפול הרמה" שסיים את פעילותו בשנה שעברה,²³ עברה בגן הפעמון שהספיק להתרוקן מאנשים ומסימנים למצעד הגאווה שהתרחש באותו יום. בדרך מוארת בקושי בשעת לילה מאוחרת, לקראת חצות, ניתן היה לשים לב לכך שדגלי הגאווה עוד מתנוססים על התרנים ברחוב קרן היסוד. התבדיתי – התרעמתי לשווא. התרגלתי לראות שבבוקר

²³ המסיבה האחרונה של ליין "טיפול הרמה" התקיימה לכבוד חודש הגאווה ביוני 2024 במוזיאון מגדל דוד לאחר מאבק ציבורי ומשפטי. מכתב חריף מרבנים ודרישה מבכירים בעירייה ולשכת ראש העיר לביטול המסיבה הובילו להסתייגות המוזיאון מלקיימה. העירייה והמוזיאון טענו שהמשטרה אסרה על האירוע, אך מסמכים פנימיים ופרוטוקול פגישה הצביעו כי המשטרה אישרה את העסקה ובירכה על קיומה. לפיכך, בית המשפט קיבל את עתירת "טיפול הרמה" והוציא צו שנועד להגן על זכות הקהילה הגאה ולהבטיח את קיום המסיבה כמתוכנן חרף הלחצים.

למוחרת אין זכר לדגלי הגאווה ומצעד הגאווה והינה, בשעת הלילה הזו, הדגלים עוד ניצבו בגאון ברחובות העיר ירושלים.

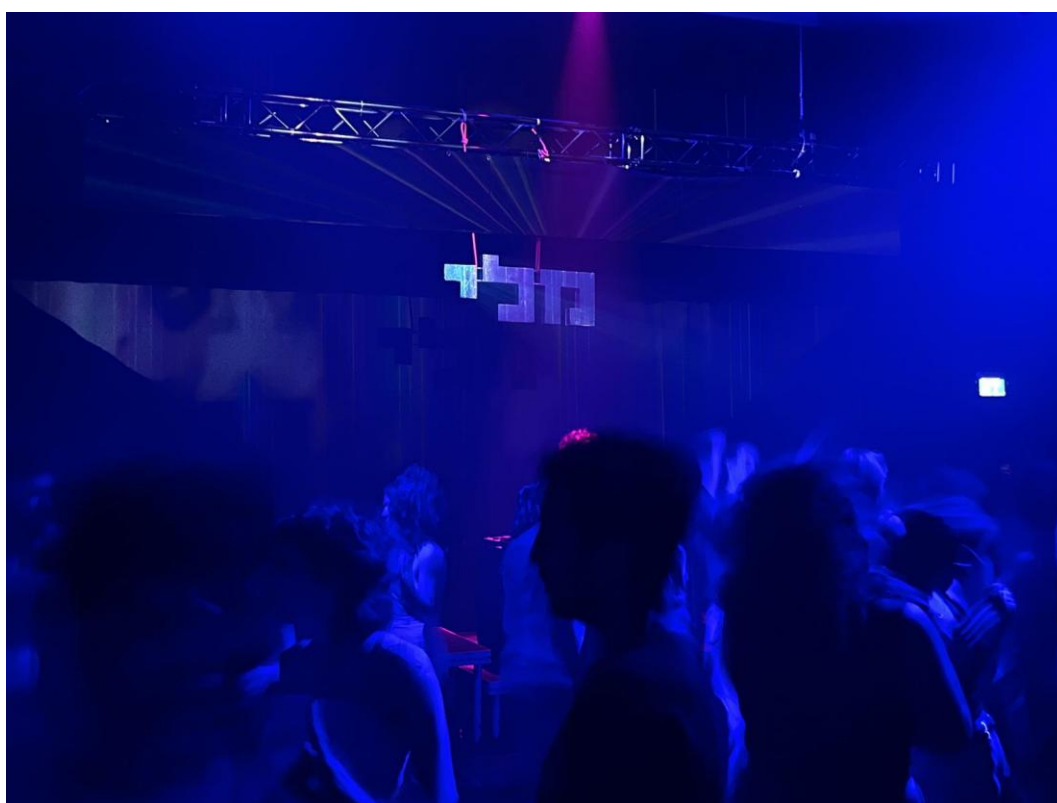
ליין המסיבות החדש שעדיין בנה בחודשים האחרונים את זהותו וקהלו, נקרא על שמה של מלכת ירושלים הצלבנית הראשונה מהמאה ה־12 והירושלמית בעצמה – "מליסנדה" (Melisende). שמה נעדר מההיסטוריה האורבנית של ירושלים לאחר שהוחלט, במהלך שנות החמישים, לשנות את שם הרחוב על שמה לרחוב 'הלני המלכה', במסגרת שינוי שמות רחובות שנקראו על שם גויים לשמות יהודיים.²⁴ היום, זהו רחוב שנחשב לאחד האזורים הידידותיים יותר ובטוחים יותר ללהט"בים במרכז העיר ירושלים. בכניסה למסיבה, שנערכה בתיאטרון הקרון, המשתתפים הציגו את הכרטיס שהזמינו מראש ותודרכו על ידי נציגי ההפקה על המותר והאסור במסגרת המסיבה, במטרה ליצור בעבור כל המשתתפים מרחב בטוח ונעים. מחוץ לחלל הריקודים הוקם בר שמכר משקאות אלכוהוליים ולצידו דלת כניסה למרפסת שבה התאספו אלו שרצו גם לעשן. חלל התיאטרון, שכניסתו התקשטה בוויולן פרנזים ורוד מטאלי, הפך לרחבת ריקודים. על גבי הכיסאות המקופלים לתוך הקיר נפרסו שישה בדים ארוכים ורחבים, כל אחד בצבע אחר מצבעי הקשת. שאר הכיסאות אומצו על ידי המשתתפים כפינה בטוחה להשאיר בה תיקים וז'קטים. על הבמה, שבדרך כלל מיועדת להצגות, הוצבה עמדת די. ג'יי, שלאורך כל הערב המתקלטות בה היו נשים;²⁵ ומעליהן שלט כסוף ומנצנץ – "מלי" (ראו תמונה 7).

רחבת הריקודים התמלאה במבלים - גברים, נשים, מלכות דראג, קווירים ואחרים, שהתקבצו בחבורות. אורות ורודים, כחולים וסגולים מילאו את הרחבה החשוכה לסירוגין. מוזיקה פופולרית שהתאימה את עצמה לקהל בשנות ה־20 לחייו, ובאופן

²⁴ עמנואל גרשטיין. 2, 1966 באוקטובר. "שמות ורחובות בירושלים". מעריב, עמ' 4.

²⁵ מונח שמייצג קבוצה מגוונת של נשים כולל אלו שאינן נשים סיסג'נדריות, לרוב כולל נשים טרנסג'נדריות.

ספציפי לקהל הגאה, נשמעה לאורך כל המסיבה – "I was born this way" שרו הבליינים בקולי קולות. דמויות לבושות בחליפות כסופות מנצנצות וכנפיים זוהרות הסתובבו בין החוגגים כמו גם בחורות מוכשרות, שרקדו על גלגליות עם חישוקים מאירים. המבלים חגגו את גופם בשחרור, רקדו זה עם זה, חלקם הרגישו בנוח להפגין חיבה לבני מינם וחלקם ביקשו לנצל את ההזדמנות ובלי פחד לנסות להכיר בני זוג פוטנציאליים, שבמסגרות אחרות בעיר קשה לפגוש.

תמונה 7. רחבת הריקודים במסיבה של ליין להט"בי-קווירי ירושלמי "מליסנדה" בתיאטרון הקרון. צילם: חגי קרנר.

בצאתנו מהמסיבה, כשלוש וחצי שעות אחר כך, מישוהו מטעם העירייה כבר הספיק להוריד את דגלי הגאווה מהתרנים ברחוב.

ביבליוגרפיה

אזולאי, מורן. 2019, 10 בספטמבר. "הנציג החדש בליכוד נגד מצעדי גאווה: "פסול

לגמרי". *Ynet*.

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5461019,00.html>

אלעד, חגי. 2008. "בירושלים, מהמסלול של מצעד הגאווה רואים חומות". בתוך:

ישראל כ"ץ, זאב דגני ותמר גרוס (עורכים), *אי-כאן שפה, זהות, מקום*. בני ברק:

הוצאת הקיבוץ המאוחד, עמ' 252–276.

בלומהוף, עידן ותמרי, לירן. 2025, 5 ביוני. "עימותים אלימים במצעד הגאווה בים:

הניפו שלטים, סומנו בלייזר – ונעצרו". *Ynet*.

<https://www.ynet.co.il/news/article/h1ezqzymle>

גרשטיין, עמנואל. 1966, 2 באוקטובר. "שמות ורחובות בירושלים". *מעריב*, עמ' 4.

דירקטור, אמנון. 2019. "עיר גאה: על תכנון להט"בי ומרחבים קווירים". *אדריכלות נוף*

73: עמ' 43–45.

הרטל, גילי, מורנן, עדי ודוד, יוסי. 2023. "צועדות אל עבר העתיד: טמפורליות קווירית

ומצעדי גאווה בעיר ישראלית". *קריאות ישראליות* 3: עמ' 138–173.

הרטל, גילי. 2017. "פריפריה קווירית בישראל". *תיאוריה וביקורת* 49, עמ' 89–109.

הרטל, גילי. 2023, 31 במאי. "מצעד הגאווה בירושלים כמשל". *בחברת האדם*:

אנתרופולוגיה בישראל ובעולם.

https://behevrat-haadam.org/gili_hartal_jerusalem_lgbtq

יוסף-ימין, עידן. 2025, 5 ביוני. "מצעד הגאווה בירושלים 2025: מפת חסימות

הכבישים". *Mako*. [https://www.mako.co.il/pride-news/Article-](https://www.mako.co.il/pride-news/Article-4a45937b0ae3791027.htm)

[4a45937b0ae3791027.htm](https://www.mako.co.il/pride-news/Article-4a45937b0ae3791027.htm)

נוי, גוני. 2012, 31 ביולי. "עשור למצעד הגאווה בירושלים: כרוניקה של מאבק". *מעריב*

.nrg

<https://www.makorishon.co.il/nrg/online/54/ART2/391/132.html>

פנסטר, טובי ומנור, איתי. 2010. "אזרחות עירונית הומו-לסבית במרחב התל אביבי

והירושלמי". *סוציולוגיה ישראלית* 1(1), עמ' 7–28.

פרג', יהל. 2023, 30 במאי. "לקראת חודש הגאווה: איומים והסתה בקבוצות הווסטסאפ

של להב"ה; דגל גאווה הוצת במצפה רמון". *דבר*.

[./https://www.davar1.co.il/435766](https://www.davar1.co.il/435766)

שלמה מלמד, מירב. 2022, 28 בנובמבר. "תלשת, תרמת: הטריק החדש של הקהילה

הגאה בירושלים נגד ההומופובים". *מיינט ירושלים*.

https://jerusalem.mynet.co.il/local_news/article/sk8ea1bdo

תמרי, לירן. 2023, 2 ביוני. "ליל שנאה בירושלים: צעירים ונערים שרפו דגלי גאווה,

להט"בים הותקפו". *Ynet*.

<https://www.ynet.co.il/news/article/sjb7nu8i2>

Abolition and the Liberty Bell. 2021, February 15. Museum of the Bible.

<https://www.museumofthebible.org/book-minute/abolition-and-the-liberty-bell>.

Adelman, Madelaine. 2014. "Sex and the City: The Politics of Gay Pride in Jerusalem." In Madelaine Adelman and Miriam Fendius Elman (Eds.), *Jerusalem: Conflict and Cooperation in a Contested City*. New York: Syracuse University Press.

David, Yossi, Hartal, Gilly and Pascar, Lital. 2018. "The Right to Jerusalem: The Danger of Queer Safe Spaces." *borderlands* 17(1): pp. 1-26.

Fink, Amir Sumka'i and Press, Jacob. 1999. *Independence Park: The Lives of Gay Men in Israel*. Stanford: Stanford University Press.

Hartal, Gilly. 2016. "The Politics of Holding: Home and LGBT Visibility in Contested Jerusalem." *Gender, Place and Culture* 23(8): pp. 1193-1206.